

Gabriela Babnik
TIŠINA, POLNA VETRA

Uvodno pojasnilo

Sredi 19. stoletja se je Gustave Courbet lotil oljne slike *Slikarski atelje: Resnična alegorija, ki povzema sedem let mojega umetniškega in moralnega življenja*. Slika je nastala kot posledica Courbetevega navdušenja nad realizmom v umetnosti. Na desni strani slike je prikazano veliko število oseb pariške elite. To so osebe, ki so igrale vlogo pri razvoju Courbeteve kariere umetnika ali pa so ga na neki način navdihnile. Med njimi sta bila tudi Charles Baudelaire in Jeanne Duval. Leta 1855, ko je Courbet sliko še ustvarjal, sta se Baudelaire in Duval sprla. Baudelaire je prosil prijatelja, naj *Črno Venero* odstrani iz kompozicije. Courbet je naredil, kot mu je bilo naročeno, in njeno podobo prekril z barvo, a je nekaj let kasneje izstopila skozi barvni madež in se ponovno pojavila na sliki.

Roman ni faktografsko navajanje dejstev in ne poskuša slediti resničnim dogodkom ali osebam, pač pa je poskus, kako ujeti neulovljivo.

1. *Brazgotina*

Jeanne zagrne zavese in se odpravi v gozd

Jeanne je začutila nežen božljaj po vratu, enkrat, dvakrat, kot da bi šlo za dotik otroške roke, dotik, ki vznemiri pravkar prebujenega, na ozki stezi med dnevno in nočno lučjo. Premišljevala je, ali naj vstane ali pa za hip še poleži, potem se je oprla na roke, nekoliko prevelike za šibko postavo, in se dvignila. Na strani ležišča, od koder je prihajal dotik, ni bilo nikogar, ali pa vsaj nikogar, ki bi ji lahko karkoli potrdil. Zbrcala je rjuhe s sebe in se napotila na hodnik, kjer je, v nasprotju s sobo, ki je premogla eno okno in temu navprek klubsko mizico, na kateri je včasih razrezala jabolko in pojedla kos kruha, še vedno razsajala tema. V spalni srajci iz grobega bombaža, v katerega so zadevale njene temne, skoraj črne bradavice, se je pretipala do stranišča, vmes z nogo zadela ob živo stvar, po vsej verjetnosti ob rumenega mačka, zaradi katerega se je noč zdela še gostejša, se olajšala in z rokami, prekrižanimi na prsih, našla izhod, vhod v pribežališče, ki je bilo njeno samo za dan ali dva, potem pa se bo spet morala preseliti, si izmisliti nekaj drugega, ampak ne nazadnje je upala, da bo kompas v njej zanihal v pravo smer; naposled tudi ni bilo res, da je čisto sama. Imela je ljubimce, več teh, potem enega samega, ki ji ni toliko dajal utehe, kot ji je vzbujal občutek, da jo potrebuje, občutek, primerljiv s prošnjo otroka, za katerega veš, da mu je

tvoje telo nenadomestljivo, dokler se nad rjuhami ne vzpne svetloba, velika in nabrekla, ob čemer vznikne tudi strah, slutnja, da bo vse treba začeti od začetka, ali še huje, da je vse to, za kar si vedno znova prizadevamo – zaman, in da nikamor ne vodi, in da smo zato, ker sploh vstajamo in si domišljamo, da lahko karkoli spremenimo, ničevi. Ko bo vsega tega zibanja med dnevom in nočjo konec, ko se bo občutek praznine polegel in bo njen nevidni otrok zaspal, se zazibal nazaj, poniknil v gozd, iz katerega je vedno znova prihajal k njej, si bo kupila časopis in z modnih strani prerisala model obleke, ki si jo je želela. Vedela je, da z željo ni nič narobe, da lahko visi in obstaja kot obešalnik v prazni omari, čeprav je že zdavnaj spoznala, da v resnici ničesar ne potrebuje in da obstaja le peščica stvari, brez katerih ne more. To je pomenilo nekaj starih cunj, ponošenih staromodnih kostimov, narejenih iz starih podlog, starih ostankov, cot, od moljev razžrtih ovratnikov stare vidre, navlažene rokavice, ampak njena lepota, kolikor je še ostalo, je bila takšna: raztrgana, premrla, na robu ihtavosti, izgnanstva. Svojim ljubimcem je sicer govorila, da so stvari najlepše v goloti, toda to je bilo mogoče le tedaj, ko je imela okrog nog nabrano krinolino, občutek domačnosti, ne posedovanja.

Preden je zaspala nazaj, je imela privid; maček ji je skočil na noge, jo nekaj časa nepremično meril, kot da premišljuje, ali ji lahko zaupa, Jeanne se je zdelo, da je njegova tišina gosta in da je nanjo priklenjen, čeprav se ji hoče izpuliti z divjo silovitostjo, kar se je

pokazalo, ko je skočil s postelje ter z zoprnim glasom začel napovedovati konec sveta.

Zbudila se je šele nekaj do poldneva, ko je kvadrata svetloba, ki je prihajala iz okna v sobi, segla že skoraj do vzglavnika, sedla na rob postelje, glavo naslonila na dlan in za hip še zaprla oči. Zanj je v tistem trenutku gotovo obstajalo vprašanje osamljenosti. Ni šlo za tiste vrste osamljenost, ko si oropan osebe, ki si jo ljubil, pač pa za osamljenost priseljenke. Ob prihodu v Pariz tega ni občutila. Morda je bilo krivo to, da se je zaganjala v življenje, da je obhodila vse parke, cerkve, tržnice, in tudi bare, kjer bi jo zaposlili. Osamljenost je prišla, šele ko je spoznala Charlesa. Njemu sicer nikoli ni mogla povedati, da je osamljena, tako zelo osamljena, da je mestoma v hotelski sobi govorila sama sebi, včasih je šla tudi do parka, se usedla na klopcu in več ur opazovala ljudi, ki so tja prišli s svojimi bližnjimi. Medtem ko so jedli in se skupaj smejali, jim je hotela povedati, da ne verjame več, da je mogoče najti skupni ritem, in da je bila osamljenost vsa dolga leta tako kruta, da se ji je včasih zdelo, kot da ne obstaja več; seveda je živela, toda včasih je bilo, kot da nihče ne bi vedel za njen obstoj. Ko je v spominu obnavljala svoje pariške dni, je ugotavljala, da se nikoli ni kam povzpela, pač pa se je ves ta čas spuščala v podtalje. Charles jo je nekega dne tudi dobesedno povabil v katakombe. Neda leč od mostu Pont de l'Alma sta se spustila v vlažno jamo, kjer so se nahajale skladovnice lobanj, in tam ji

je Charles pojasnil, da obstaja nemška beseda *Sehnsucht*, ki pomeni koprnenje. Vsebovala naj bi primesi romantike in mistike, locirati pa jo je bilo mogoče v človeško srce; Jeanne je vedela, da skuša Charles opisati sebe, določiti nekaj nedoločljivega, kar je bil verjetno najustreznejši opis tega, kar je Charles bil, vendar je s tem hkrati opisoval tudi njo. V časopi- snem članku je prebrala, da si ljudje, ko dovolj dolgo živijo skupaj, postanejo podobni.

Zaželela si je nekaj kepic črne smole, za katero je na prstih ostal zelo poseben vonj. Iskala je pravo be- sedo, da bi ga poimenovala, in se spomnila na rjavi sladkor, iz katerega so doma na Haitiju kot otroci izdelovali bonbone, ki so bili hkrati grenki in sladki – okus, ki jo je dolgo preganjal in se je znal ne- napovedano dvigniti v sinuse in žrelo; pogoltnila je slino, vendar je je na ozkem hodniku, ki je vodil iz najemniške sobe in kjer se je zdaj svetloba dvigala do njenih kolen, še vedno zbrala za pljunek. Vseeno ji je bilo, ali bo hišnica, katere predirni glas je prihajal od daleč, preklinjala, vseeno ji je bilo, ali ji bo na iz- hodu rekla, naj se kurba črnska pobere, ne nazadnje je svojo mero zla dobila, še preden je prišla v Pariz. Pariz, ki ji je dal spoznanje o osamljenosti, ki ni bila toliko samota kot praznota, ki je Charles nikoli ni znal prav zaobjeti. Z zdajšnjimi očmi je razumela, da se ga je oprijela, ker je na neki točki prepoznala, da bo v velemestu težko preživela sama; brez zvez ali pa vsaj družinske podpore. Tu je bila dovolj dolgo, da se je privadila, prepoznala nevarnosti, pa tudi dostop

do užitkov, toda potem ji ni bilo dovolj, da se je zgolj prebijala.

Med umivanjem mednožja se je domislila, da je karamelizirano najoptimalnejša beseda za vonj opija, ki ga je v domišljiji povezovala z Daljnim vzhodom, s Kitajci, zleknjenimi v kadilnicah, toda Charles je dejal, da smo pozabili, da opij izvira iz Turčije in Indije in da so ga kadili in ga še kadijo od Teb, čez Damask do Teherana. V trenutkih, ko jo je podučeval, je zažarel, kot bi se v njem prižgala namizna svetilka, in Jeanne je vedela, da je v Charlesu nekaj neizpolnjenega, nemir, ki mu ga je uspelo umiriti šele, ko je pokadil prvo pipo ali pa je v vinu raztopil nekaj usedline, ki so jo prežgali dan prej.

V tistih katakombah ji je Charles povedal, da je eden od njegovih prijateljev fotografiral pariško kanalizacijo, v kateri je posnel triindvajset slik. Zato je potreboval osemnajstminutno osvetlitev. Jeanne je nejeverno poslušala Charlesove pripovedi o njegovih nenavadnih prijateljih, ki je niso poznali ali pa so jo poznali samo po njenih zvezah in poznanstvih med lastniki bordelov in čuvaji nočnih klubov. Najprej je menila, da je za njihovo pokroviteljstvo krivo to, da je ženska, toda ko ji je Charles v osami hotelske sobe pripovedoval, kako je že pred davnimi časi Helena nasula Telemahu bajni prašek, zaradi katerega je lahko pozabil svojo žalost – »Tu pa utrne se Heleni misel, Kroniona hčeri, hitro v vino uspe, ki pijo ga, prašek čaroven, v njem je jeze, skrbi, v njem vsega je zla pozabljenje ...« – je razumela, da je šlo za to, da so si drug drugega izbrali za sopotnika, družabnika,

prijatelja, in da bi tretja oseba, posebej tretja oseba njenega ranga, mednje zanesla drugačno dinamiko, ki je v tistem trenutku niso bili pripravljene spreminjati. Poleg tega so s tem, ko so uživali opij in hkрати na levem bregu Sene recitirali poezijo, mislili, da vstopajo v zaprt krog posvečencev, katerih veselje predstavlja zgolj trmasta želja retorično nadvladati nasprotnika in mu zamašiti kljun.

Potem ko si je z vodo in oljem zgladila lase, in preden si je čez tanko, skoraj do tal segajočo obleko v barvi marelice, barvi, ki ji je dajala upanje, da bo preživela in uresničila vse tisto, zaradi česar je prišla v Pariz, ogrnila lahen plašč, je v najemniški sobi zagrnila zavese iz rdečega in zlatega, orientalsko vzorčastega blaga, ki so ga zdelala dolga leta borne pariške svetlobe; ni šlo za to, da bi morala z zastori zakriti pogled na ulico, temveč je bil to njen način poklona prostoru, ki ga je zapuščala.

Ko je z rokami v žepih, in nekoliko zgrbljena, prečkala prazno dvorišče, je naletela na rumenega mačka, ki jo je čuječno preiskoval s pogledom, kot da ve več, kot bo ona kadarkoli vedela, vsekakor pa manj od tiste Helene, ki je za svojega ljubimca znala pričarati lebdenje, odpreti presledek v zavesti. Jeanne je vedela zgolj to, da opij, poleg zdravljenja najskrivnejših muk, spremeni tudi občutenje časa: kot pri orgazmu, ko imamo občutek, da se dotikamo večnosti, da smo premagali končnost bivanja in melanholijo. Razumela je, kaj se dogaja s Charlesom, ko je v hotelski sobi, pogreznjen v naslanjač, strmel v njen obraz; sivkast dim mu je v duhu počrpal vsakršno željo po posedo-

vanju, vso tesnobo in osamljenost. Ko se je Jeanne smejala, skakala pred njim, si razdrla lase in odpela še obleko, samo do pasu, da so njene prsi zacingljale in iskale zavetja, je rekel, da jo vidi, zares vidi, da se blešči v mesečini. Prvič, ko je poskusila opij, nekaj mesecev po tistem, ko je prispela v Pariz, ji je bilo slabo, sililo jo je na bruhanje, toda po enem ali dveh zaužitjih na teden, ko je začela nadzorovati svoje telo, je dojela, da ti opij ne skali čutov, pač pa jim dodeli objektivnost. Ko je to pojasnila Charlesu, je nekaj časa zgolj kimal, nato pa rekel, da je Jeanne edina, ki ga zna potegniti iz njega samega in ga pah-niti v globoko spokojnost veselja.

Bila je to prošnja, da vzame črno in trdo snov, jo razreže na koščke, začne segrevati nad žerjavico, vzame Charlesu iz roke še toplo pipo, s kleščami, ki jih je, tako kot glavo iz žgane gline, pretihotapila v torbici, dvigne žareče oglje in ga pritisne na vrh odprtine; zrak, ki ga je vdihnila, je razžaril žerjavico, pri čemer so se ji čez obraz razlezele bronaste sence. Opij je prasketal in se topil, Jeanne pa se je v takšnih trenutkih zdelo, da sliši Charlesovo srce, ki razbija in čaka, da pride na vrsto. Ko mu je podala pipo, jo je z desnico prijel spodaj in se pri tem nagnil naprej, Jeanne je domnevala, da je takšna pretirana pazljivost namenjena pozlačnemu ustniku, pa tudi obredju. Ko je vdihnil opij, najprej vodeno mehko, nato pa sivkasto globino, ki mu je tik za tem preplavila pljuča, je Jeanne h glavi pipe še enkrat primaknila žareče oglje, samo prst je bila oddaljena od tega, da mu povzroči

bolečino, vedela je, da on to ve, ker so mu žarela lica. Opazovala ga je, se mu nasmehila, in rekla – »No?«

Charles je skomignil z rameni, kot da posluša, ne nje in njenih gibov, pač pa morje. Rekel je, da čuti morje, da ga sliši, da vznikla pred njim, in da ne potrebuje ničesar drugega, razen tega, kar je tu, zdaj, z njim.

Jeanne je vedela, da je to izraz ljubezni, da se tako izpopolnjuje tudi njeno hrepenenje, njen *Sehnsucht*, ker je končno nekomu dala nekaj, kar zadovoljuje, in tako zadovoljuje tudi sebe. Preden je z iglo ostrgala ostanke opija, preden je razpihala pepel, se usedla na tla, tik pred Charlesove noge, je pomislila, da je človeško srce skrajno čudna reč.

Zdrava pamet je Jeanne dopovedovala, da stvari na tem svetu tako rekoč ne obstajajo in da se prava resničnost nahaja samo v sanjah ali pa v tistem ne-normalnem stanju duha, ki so ga nekateri imenovali zasvojenost, čeprav bi ga ona raje imenovala milost. V tem čarobnem ogledalu se je ugledala lepša, morda kot bitje, kakršno bi morala biti, in ne kakršno je bila. Charles je po drugi strani – in za pobeg iz resničnosti – poleg drog potreboval tudi žensko. Njegovo prepričanje, da ženska živi neko drugo življenje, ne svojega, saj naj bi duhovno živela v domišljiji tistih, ki jih obseda in oplaja, je bilo zgolj pretveza za to, da mu ne bi bilo treba priznati, kako ponižen je bil večinoma ob njej, in to od tistega prvega srečanja dalje, ko je sedela v preoblačilnici, pred ovalnim ogleda-

lom, in preverjala, ali se ji vidijo šivi na rokavih, ki so se ozko spuščali proti dlani, medtem ko je obleka, ki jo je uporabljala za nastop, imela široko nabrane gube od ramen do sredine spodaj. V životcu ji je bila premajhna, zaradi česar je odlašala s trenutkom, ko si jo bo zapela, z roko segla za hrbet, stisnila trebuh, naravnala boke in čudežno prepletla prste. Na hitro se je sklonila, zgolj zato, da bi pridobila gubo, dve, ko je zaslišala lahno trkanje po vratih. Zdelo se ji je, da ima prisluhe, toda ko je v drugo potrkalo, je samoumevno segla k laneni brisači na svoji desni in jo podržala v naročju. Zastrmela se je v Charlesa, ki mu tedaj še ni poznala imena, zdelo se ji je le, da mora biti nekaj let mlajši od nje, morda tri, štiri leta. Zazrla se je v njegovo razpeto srajco brez ovratnika, žametni telovnik, zaradi katerega je v okolju zanikrnega bara deloval nenaravno. Brisačo je stisnila še tesneje, prijem popustila in prste meduzasto razprla. Charles je skočil naprej, se pri pobiranju s tal skoraj dotaknil njene lanene krinoline, in ko je iztegnil roko, je začutila, kako se občutek pritiska za njenim čelom krepi, in da bi pregnala nelagodje, se je nekoliko nagnila vstran, proti izhodu, od koder so prihajali pritajeni glasovi moških, nocoj je bila, poleg natakarič, seveda, edina ženska v baru, ki ni bil med najuglednejšimi, je pa zato ponujal zabavo, ki se je znala raztegniti in razliti krepko v zgodnje jutro.

Charles si je z glave potegnil kapo, kot da se je šele zdaj spomnil na omiko, in Jeanne je opazila, da je narahlo odprl usta, kot da hoče nekaj reči. Pomislila je, kako bi bilo, če bi ga poljubila, svojo slino izmenjala

z njegovo, toda namesto tega je rekla: »Kdo za božjo voljo sploh ste in kaj počnete tu? Mar ne veste, da pred nastopi ni dovoljeno sprejemati obiskovalcev ...«

Začel je jecljati, da se zaveda, prišel je ob nepriernem času, poleg tega je vdrl k njej, v preoblačilnico, res nespodobno, vendar je razmišljal, ali bi lahko dobil tisto reč, ne veliko, le za nekaj frankov, potrebuje za prijatelje, nagovorili so ga, in tako, no, ve, da obstaja šifra, koda, nekaj o njenem izvoru, če se prav spomni, v resnici se ne spomni, je pa zato kupil te rože, vrtnice ...

Svetloba v prostoru je bila slaba, vendar je Jeanne vseeno lahko videla, da so bili Charlesovi lasje neenakomerno postrizeni in da otoki, skozi katere se je videla koža, pripovedujejo zgodbo. Drobna laž, ki si jo je privoščil, ji ga je približala. Njegov obraz je deloval priljudno in vedro, če ga le ne bi izdajale tiste oči, na dnu katerih, tam globoko notri, se je skrival drobec, morda iskra smrti. Jeanne je prešinito, da je takšen moški ne bi zlorabil. Odkar je pred tremi leti prispela v Pariz, je imela občutek, da jo od vsega in od vseh ločuje nepremagljiva razdalja. Ta razlika je bila neomajna; v najnižjih trenutkih se ji je zdelo, da je predsodek, ki jo obdaja, neuničljiv. Zato je odnos med njo in mestom, ali pa ljudmi, ki so prebivali v tem mestu, lahko nihal med razvrednotenjem – nje same ali nevarnostjo njenega uničenja njih.

Charles, ki ni sodil v ta klub, če ne drugega, so njegova oblačila nakazovala buržoazno poreklo, v eni roki držoč pokrivalo in v drugi šopek svetlo rožnatih vrtnic, je kazal očitne namene, da bi se pomešal z

njo, razvrednoteno žensko. Če ne bi bila utrujena, bi mu rekla, naj se drži stran. Ne nazadnje je bilo tako doma, na Haitiju, če je prostor, od koder je prihajala, še lahko imenovala dom: črnci so morda res lahko dosegli formalno enakost, vendar niso mogli deliti ne pravic, ne zabave, ne dela, ne žalosti, še groba ne s tistimi, ki naj bi jim bili načeloma enaki. Glas sužnjev na plantaži njenega očeta. Glas, ki je še prihajal do nje. Pripovedoval ji je, da se z njimi ni mogoče srečati nikjer, ne v življenju ne v smrti. Ni vprašala, ali se vrata neenakosti ne zaustavijo niti pred mejo onega sveta.

Čeprav je bilo v slačilnici zatohlo, je zaradi mraza, ki se je pretihotapil v notranjost in se pomešal z jedko mešanico alkohola in urina, zadrhtela. Nihče tu je ni nikoli vprašal, kako se je naučila peti, kje se je naučila peti, ker je bila mešanka, je bilo to nekako samoumevno, nadzornik je ob slabih dnevih, ko so se po prostoru razlegale le kletvice in rjojenje in celo brcanje, vpil: »Dvigni svoj glas, dvigni ga do neba, da te za boga milega sploh slišim!« Jeanne je prikimala, vedela je, da bi lahko zahteval vračilo že izplačanega honorarja, zato je pustila, da ji glasba zavibrira v kosteh, in si popravila korzet.

Roko je dvignila k počesanim in z oljem zglaženim lasem in se opomnila, da z obvladovanjem lahko doseže vse. S prsti je preverila zlatasto sponko, in ker se ni domislila česa pametnejšega, se je s hrbtom obrnila proč od razoglavega Charlesa. Nekaj časa je trajalo, sekundo, dve, tri, da je naredil korak proti njej, našel ušesca in kaveljčke, kar je bilo na pridušenem blagu

razmeroma težko, toda Jeanne je vseeno postajala nemirna, rekla je, naj pohiti, da se čas izteka. Še njo je presenetila ostrina njenega glasu, predvsem pa jo je presenetilo, da je Charles naredil natanko tisto, kar je od njega zahtevala.

Ko je bilo mimo in se je čajeva voda že precedila ter so razmočeni listi ostali na beli krpi, je vedela, da je naredila napako. Morebiti se je zaradi tega začela na ves glas smejati. To je bila namreč edina stvar, ki jo je zares obvladala. Smejala se je močno, a iskreno in prikupno, včasih tudi laskavo in s soglašanjem; od nje so pričakovali velikodušnost, pripravljenost komentirati nekomične situacije in izrekati dovtipe, skoraj nihče pa ni pomislil, da je s takšnimi vnaprej pripravljenimi frazami prikrivala neznanje jezika. Še vedno, se pravi po vsem tem času v Parizu, je bila soočena s svetom, ki ga je videla, se ga dotikala, a ga ni znala poimenovati. Manjkala ji je množica besed, množica imen. Rože, drevesa, organi. Besede, ki se jih naučiš, ko odraščaš v deželi. Besede povabila h kosilu, nedeljskega poležavanja, pa tudi ostre, osorne besede, ki, ne glede na to, kako globoko zarežejo, še vedno izražajo pripadnost. Večina teh besed je zanj obstajala v kreolščini. V Parizu se je svet bleščal drugače, na drugačen način, in jezik je bil povrhnjica tega bleščanja. Ko je hodila po ulicah, je gledala v tla, in ko je na tleh videla posušene kostanje in želode, je pomislila, da se brazgotina čez besednjak lahko bere tudi kot znamenje njene nečimrnosti. In ko je prvič razprla dlan ter vanjo ujela zamrznjeno vodo, je pomislila, da utegne biti res – nekaj v njej se je upiralo,

da bi se sešilo s tukajšnjim okoljem, in da se bo najprej morala raztopiti, razdvojiti, razločiti od tistega, kar je še vedno bila. Ko ji je bilo pojasnjeno, kako se reče vatastim cvetovom, ki padajo z neba, je razumela, da jo bo, ne glede na to, koliko si bo nastalo praznino prizadevala napolniti z vsebino, odsotnost te vedno opredeljevala; v Parizu je lahko preživela le tako, da je obstajala kot ločeno bitje. Moški, ki so se je dotikali, so ji dali vedeti, da bi morala biti hvaležna, nadzornik v baru jo je presojal s kačjimi očmi. In da bi se izognila vsakodnevnu ponižanju, se je zaprla v molk. Ščasoma je ugotovila, da je molk njeno tujost spremenil v skrivnost, skrivnost pa v privlačnost. In medtem ko se je njena lažna zapeljivost krepila, je imela občutek, da se njen resnični glas pogreza globlje v grlo.

Ko se je za silo umirila, in morebiti zato, ker se ji je Charles zasmilil, je izrekla kodo: prihajala je iz nekdanje suženjske kolonije Saint-Domingue; ob besedi nekdanjosti je začutila določeno zadoščenje.

Charles je modro prikimal, verjetno je bil to njegov način, kako se ji približati, je pomislila Jeanne, in pridobiti njeno prijateljstvo. Slišala je, da obstajajo tudi takšni belci, ki so spričo trpljenja, ki so ga morali prestajati črnci, izražali sočutje in naklonjenost. Spomnila se je, kako je na otoku, še kot deklica, ležala v notranjosti očetove hiše, v temi, in poslušala pogovore odraslih zunaj na dvorišču. Jezni črnci, ki so seveda imeli svoja razmišljanja in vedenja, so predpostavljali, da je odnos med črnci in belci mogoč samo kot ločitev; domneva se ji je še dodatno potrdila, ko

so črnci z njenega otoka zahtevali osvoboditev izpod sužnosti in s tem pridobitev formalne moči samostojnega odločanja o sebi, kar je v praksi pomenilo prevzem oblasti v razmerah oboroženega boja, pa tudi linčanje, mučenje, razčrtverjanje, obešanje predvsem belcev. Nepremično je zrla v Charlesa, kot da skuša predvideti njegov naslednji gib, kot da lahko zgolj iz pogleda razbere, kaj želi od nje, čemu se je znašel ravno tu, in ne kje drugje; očitno je bilo, da mu je zaradi njenega pogleda nerodno, sklonil je glavo, pri čemer je dobil ljubezniv izraz.

Preoblačilnica je bila majhna in neosebna, in čeprav ni imela okna, je Jeanne vedela, da je zunaj vladal eden tistih jesenskih dni, v katerih ima človek občutek, da se v sredici dneva nahaja noč. Vedela je tudi, da bodo obiskovalci kluba zaradi tega bolj razposajeni, celo nasilni, kar je med drugim pomenilo metanje kosov hrane na oder in zahtevanje večje mere golote. Od nelagodja se je presedla na stolu, in čeprav si je želela, da bi delovala pozorno, je s prstom samo pokazala proti glineni vazi. »Lahko jih pustiš tam.« In preden se je zares poslovila, je globoko zavzdihnila ter se šele nato odzibala proti razlogu svojega nasedanja tu: takoj ko se je stemnilo, so bar napolnili gostje, ki so si prišli privoščiti nekaj nostalgije ob pivu ali cracku, katerega vonj po janežu, pomešan z vonjem kikirikijev in cigaret, je Jeanne spomnil, da to tu ni vse, kar imajo, in ni vse, kar je. Na odru se je usedla na visok barski stol, privzdignila zgornje krilo iz perkala, prekrižala v enobarvne nogavice odete noge in začela prepevati zljajnano in nekoliko osla-

dno pesem, toda to je bil repertoar, ki so ga zahtevali od nje. Zaradi luči ni mogla razločiti obrazov v množici, toda želela si je, da bi pravkar odigrani prizor v preoblačilnici ponovila in da bi se čudni moški s tankimi ustnicami in na kratko pristriženimi lasmi vrnil.

Charles ni vedel, kateri od njegovih prijateljev ga je opogumil, da je pred nastopom, še preden so se prižgale plinske luči in je Jeanne, razkošna kot je bila, stopila na oder ter očarala kopico pijanskih kmetov, ki bi za pogled na njen gleženj prodali svojo ženo, in verjetno tudi svoje otroke, če bi zanje kdorkoli hotel plačati, stopil v preoblačilnico. Vivissier, zlati velikan, kot so ga klicali zaradi širokih ramen in svetlih, skoraj belih las, ali pa je bil Prarond, ki se je zanimanja za glasbo skušal otresti na način vere, vendar je po večmesečnem bojevanju s samim seboj sklenil, da ne pripada izbrancem; mogoče mu manjka asketove volje in mistikove ustvarjalne domišljije, je sklenil, ter se vrnil h glasbi. Charles je sicer menil, da iz Praronda ne bo nikoli kaj več kot glasboljub, ki glasbo ceni zaradi visoke družbe, lepih spremljevalk in družjenja. Kot sin uradnika si je to z lahkoto privoščil, ali pa vsaj veliko lažje od njega, Charlesa, ki sta mu mati in očim grozila, da ga bosta razdedinila.

Ne glede na to, kateri od njih je bleknil, da se je nujno srečati z Jeanne Duval, pa ne zato, ker bi jo hoteli dobiti v posteljo, na kaj takega Charles tisti hip še ni upal, pač pa ker se je o njej širil glas, da zna priskrbeti najboljši

opij v mestu, je obstajalo dejstvo, da je Charles ostal sam z njo, sredi preoblačilnice, iz katere ga je po določenem času skorajda pahnila. To je bila verjetno najprimernejša beseda za tisto, kar se je zgodilo med njima, čeprav se pravzaprav ni nič zgodilo. Ob pahnjenosti je Charles sicer pomislil na sladico, ki jo je njegova mati oboževala. Včasih je pozno popoldne namesto večerje použila tiramisu, se pravi v kavi razmehčane biskvitne piškote, čeprav je nekako jasno, da tistih piškotov ni mogoče namakati. Toda njegovi materi je očitno ugajala ta žalostna mehkoča v ustih. In Jeanne mu je v času bežnega srečanja dala natanko takšen občutek; z enim samim pogledom je zaobjela njegovo izpraznjenost, ki je mejila na povešenost. Verjetno se ji je zdel celo smešen, s čepico in šopkom svetlo rožnatih vrtnic v roki, in še posebej s tistim vprašanjem, od kod prihaja. Zdelo se je, da se je zmedla, pa spet prevzela vajeti, se obrnila in mu ukazala, da ji zapne obleko. Ob pogledu na brazgotino, ki je izginjala pod svilo in se iztekala očitno naprej proti odprti ritnici, je Charles pomislil, da je bilo vse njegovo življenje dotlej polomija in da je puščal prostor za nekoga, kot je bila ta ženska pred njim. Seveda je to pomenilo, da je Jeanne obsodil vnaprej. Če bi ga samo ponižala, se odrekla dvoumnosti, v katero ga je zapredla, morda ne samo njega, morda je bila takšna do vseh moških, ne bi bila tu, kjer sta bila.

In že spet: ali je Charles za tisto bežno srečanje z boginjo lahko uporabljal dvojino? Ob zapenjanju vražjih gumbov in zaponk je pazil, da se njegova roka ne bi dotaknila njene kože, hkrati pa bi dal vse,

da bi do tega prišlo, toda vse, kar je bilo, je bilo onstran njegove volje. Ko se je iz preoblačilnice vrnil v glavno dvorano, ga je Prarond vprašal, ali je dobil »tisto reč«; Charles ga je motril s praznim pogledom in zmogetl samo še pobegniti iz beznice.

Ko se je vrnil domov, v materino stanovanje, drugam se v resnici ni imel vrniti, je glavo prislonil ob steno in si začel ovohavati roke. Prešinilo ga je, da je v preoblačilnici staknil bolezen, morda dušno trohno, primerljivo s trohno križarjev, ki so se vračali v svoje mračne vasi, potem ko so obteženi z zlatom, boleznimi, pa verjetno tudi z otožnostjo, v Gospodovem imenu oplenili konstantinopelske cerkve in požgali Jeruzalem. Charles je slutil, da ga je ožgala resnica, ob tem, da ga je preveval nerazumljiv strah, da bi ga videno lahko opustošilo, s svojo veliko roko seglo vanj in mu iztrgalo mehke dele.

S hodnika je bilo slišati pritajene zvoke, ki so postajali razločnejši, na meji prepoznanega govorjenja, dokler niso povsem potihnili. Charles je še nekaj časa – in brez misli – prisluškoval v temo, nato pa se odločil, da gre za njegovo mater in očima, lepega temnolasega moškega, ki mu je bil tako zoprni. Ni bilo to, da ni prenesel njegove domišljavosti ali pa njegovega znanja in visokega obnašanja, kot da bi bil sam samcat orientalski sultan, pač pa mu je šlo najbolj v nos, da sta mu mati in hišna pomočnica Mery izkazovali skoraj otroško občudovanje. Očim, ki je očitno zaznal Charlesovo potuhnjeno ljubosumnost, ga je skorajda štokal s palico, pri tem pa bil prepričan, da

je to način, kako vanj spraviti občutek za tradicijo in recimo tudi religiozno občutenje.

Zaspal je oblečen, v položaju embrija, in ko ga je zjutraj z nežnim dotikom prebudila Mery, se je spomnil le tega, da se mu je sanjalo, kako se s pločevinasto napravo, ki je ni še nikoli videl, vozi skozi puščave in da je sopotniku, ki je usmerjal to prečudno stvar, skušal dopovedati, naj gre za božjo voljo počasneje, saj mu hitrost povzroča vrtoglavico.

Naslednjega dne se je Charles zbudil živahen, kot da se ni nič zgodilo, saj je verjel, da bo Pariz s svojo energijo in užitki vseh vrst izbrisal učinke alkohola, ki ga je prejšnji večer zlil vase, nobenega glavobola, nobene slabosti, ničesar, kar se ne bi moglo mahoma razbliniti in razkropiti. Od nekod je prihajala glasba, flavta in violončelo, in Charles je pomislil, da gre za eno tistih skrivnostnih otroških in nežnih melodij, ob kateri se človek sprašuje, kje neki jo je tisti, ki si jo je izmislil, našel; glasba je vsekakor lahko lepo zatočišče pred nepopolnostjo sveta in telesnim propadom.

Dvignil se je in stopil do kupa knjig, ki so ležale ob postelji. Na kratko je zaklel in si prisegel, da bo povsod ležeče predmete pospravil. Pred časom si je kupil Balzacovo knjigo, tisto, v kateri se pisateljska veličina norčuje iz njih, se pravi iz uživalcev opija, vendar je nikakor ni našel. Natančno je tudi vedel, na kateri strani se nahaja stavek: »Vse to za samo tri franke opija. Ja, za tri franke opija so se jim znova zablislile tudi veličastne ideje iz grške, azijske in rim-

ske antike!«, vendar se je knjiga kot po čudežu vdrila v tla. Charles je jezno odprl okno, nagnil goli trup in v trenutku, ko je spodaj na dvorišču zagledal mater in očima, ki sta se očitno vračala z jutranjega sprehoda, počepnil. Začel si je gristi kožico ob nohtu, mislil je na Balzaca, dokler ni prst nenadoma zakrvavel. Charles si je želel napisati članek o prvem francoskem piscu, ki je kdajkoli pisal o opiju. Verjetno je bilo to deloma povezano tudi z njegovim znanstvom z velikim avstrijskim orientalistom Hammerjem-Purgstallom, ki mu je Balzac posvetil celo eno svojih del – *Kabinet antičnih umetnin*.

Malomarno si je nadel srajco in poklical Mery, ki ga je že lep čas čakala z loncem mlačne vode in milom. Za tisti dan je izbral rdeč žametni jopič, ozke hlače s tanko srebrno črto, ki je tekla po robu stegna. S prsti se je dotaknil izstopajoče vezenine in pomislil, da je izdelati takšne hlače kot izdelati pesem, čeprav sam pisanja pravzaprav ni čutil. Rekel bi celo, da je pri svojem pisanju skorajda neudeležen. Vidi roko, ki piše, zrak, vdihe in izdihe, toda njegova zavest je mirna, ker je in obenem ni njegova. Recimo tako kot šolski esej, ki je in hkrati ni izdelek učenca.

Preden je izstopil iz bungalova, pravzaprav votline, ki je goltala predmete in predvsem knjige, ki jih ni želel zavreči, pa jih je kljub temu izgubljal, se je za hip ustavil pred ogledalom, visečim tik pred vrati. Podočnjake si je natrl z riževim pudrom, ki ga je ukradel materi, čeprav se mu je okoli oči še vedno poznala sled črtala, vendar ni imel ne časa ne energije, da bi si obraz oplaknil z vodo, in samemu sebi

kot v nekakšnem gledališču prišepnil: »Čas mi jemlje stvari.« Ugotovitev, da morda nikoli več ne bo našel Balzacove knjige, da je nikoli več ne bo mogel ponovno prebrati, je bila deprimirajoča, pa vendarle je bilo to znamenje, da si začne delati zabeležke in predvsem shranjevati podobe v glavi. Eno takšnih podob sta predstavljala mati in očim. V njunem življenju je bilo vse tako jasno, da ju je Charles zasovražil. Njun bog je bil v lahnem loku, v spokojnem premikanju skozi prostor, v dvigovanju porcelanaste skodelice k ustom, v rumenenju materine krinoline, ki jo je Mery večkrat sprala v mrzli vodi in posušila na hladnem spomladanskem soncu.

Očim se je ob pojavu Charlesove figure glasno odkrhal in položil roke z lepo oblikovanimi mandljastimi nohti na mizo, Charles pa je pomislil, da je to njegov način za izražanje nezadovoljstva nad posnovljencem. Odkar se je vrnil iz Indije, je v njihovem skupnem domu zavladalo mučno vzdušje. Charles je dolgo razmišljal, kaj bi se potencialno lahko odvijalo v glavi njegovega očima, ki je plačal potovanje in si potem vendarle priznal, da Kalkuta Charlesa pač ni spremenila, da ga potovanje ni preobrazilo, predvsem pa ne v neustrašnega, hrabrega in porjavalega moškega; še vedno je bil bledoličen spaček, ki je v to hišo vnesel besedo *kozmetika* in se oblačil – z materinimi besedami – preveč razkošno (morda zapravlljivo?), predvsem pa je verjel, da besede lahko mirno in spokojno stopajo čez brezno in da brezno pravzaprav sploh ni brezno, pač pa gre le za nevidno goro v njem. Če je bil iskren, je Charles vedel, da to,

kar vstopa vanj, kar je vstopilo vanj že v šolskih letih (recimo v trenutkih, ko je odlagal pisalo in se zaziral skozi okno), ni bil božanski, zunanji glas, pač pa da so nebesa in pekel v njem samem.

Dvignil je glavo, pogumno in zbrano, kolikor je pač zmogel – proti glasu moškega, ki je govoril, da je vsak od nas na svet prišel s svojo nalogo, ki ni dovršena in nam ni scela razpoznavna, razen seveda v smrti. Bal se je pogledati mater, saj je slutil njeno hladno držo, ki je bila posledica neomajne prepričanosti, da se ne bo pustila ganiti. Poleg tega je to scenografijo znal nanizati z zaprtimi očmi: visoko speti lasje, oči odprte in rahlo srepeče, naravno rdeče ustnice ter senčilo za lica v barvi breskve, kar je nakazovalo, da njegova mati prisega na naravno lepoto in meni, da mora z risalnim svinčnikom poudariti, kar ji je bilo že tako ali tako podarjeno, predvsem pa tisto prikimavanje, ki ni moglo biti drugega kot nadaljnje opogumljanje očima. Charles je v takšnih trenutkih imel občutek, da je le ostalina materinega prejšnjega življenja: tolažila ga je v ranem otroštvu, a prav kmalu jo je skrbelo le še to, da je preveč *neotesan*. Včasih je hodila po stanovanju, krinolina je šumela, kot šumijo ptičja krila v krošnji drevesa, in to ponavljala. Charles je čutil njeno skrb, vendar se mu je zdelo, da razen tega, da se ozre za drugimi naročji, ne more ničesar narediti. Na stolu se je usedel nazaj, roko celo naslonil na naslonjalo in pomislil, da je bilo njegovo zdajšnje življenje, kakršno je pač bilo, materino zdajšnje življenje pa je bilo kot dolga pot na

vzhod, vrsta postaj, ki jo vodijo nekam dlje, čeprav niti sama ne ve, kaj je tisto, kar išče.

»Misliš, da je tvoje poslanstvo pisanje poezije, kar je sicer plemenito, vendar zate in deloma tudi za naju brezpredmetno in uničujoče, ker je jasno, da se s poezijo ne boš mogel preživljati.«

Charles je materi skoraj zameril, da se je vmešala in izrekla nekaj takega kot prošnjo, naj prisluhne, da mu bodo lahko pomagali.

»Očeta si izgubil, kar je velika nesreča za vaju z materjo. Toda zdaj sem tu, da vaju zaščitim.«

Charles je imel dovolj. Odrinil je poslikan krožnik, ki je slavil Ludvika XIV. in ki ga je preden postavila Mery. »Ampak to, kar izvajate nad menoj, je nasilje.« Caroline Aupick je svojemu življenjskemu sopotniku namenila pomenljiv pogled. Charles je verjel, da si ga je izbrala predvsem zato, ker ji je dajal varnost. Še prej pa je precenila svojo kožo in roke in vrat, skratka svoje telo; do pičice natančno je poznala svojo vrednost, se pravi, da je svojo preteklost uskladila s svojo prihodnostjo, ki jo je zdaj živela.

»Razumi, da je nasilje, enako kot vse ostalo, pozitivno in negativno. In pozitivno nasilje vsekakor odkrije pot. Podajaš se v neznano, sin moj, in zate želim le najboljše.« Ko je očim rekel: »Mati ti je dala vse možnosti, moja naloga pa je, da te možnosti zamejim,« ga je telo izdalo. Charles je slutil, da je očim pod mizo trzal z nogo, čeprav se je zdelo najbolj smiselno, da bi se v danem trenutku dotaknil roke svoje ljubljene. Tako so, ne nazadnje, počeli junaki v Balzacovih romanih.

»Ampak ti ne razumeš, da pesniti pomeni prepoznati dar in ga zavestno oblikovati.«

Očitno je bilo, da je tikanje razbesnelo kodrastega moškega s svetlomodrimi očmi, ki ni dopuščal možnosti, da se človeku na potovanju zaradi utrujenosti lahko tudi zamegli, da se na primer napije in pozabi na vso svojo preteklost, na vse obraze, ki so ga kdaj oblegali, pri čemer občuti hudo grozo in žalost, vendar je bilo razvidno, da se vseeno skuša brzdati.

Ko je rekel: »Mi sami smo lastna mera, Charles,« je stopil do okna in roke zakopal v žepe.

»Osvobojen sem, ko sem sam. Šele preko lastne samote se lahko povežem z vsem, s svetom, s kozmosom ...«

Očitno je bilo, da očim ne misli več prenašati Charlesovega trmastega vztrajanja. »Lepo te prosim, o sebi govoriš kot o mesiji, medtem ko je edina prava stvar, ki jo počneš, zavračanje prave poti.«

»Nobena predestinacija ne obstaja, edina naloga, ki jo imam, je ...«

»Pisanje poezije ... Si že povedal! In misliš, da te bo to obvarovalo, da ne boš zapadel v laž?«

»Lahko samo zaupam notranjemu duhu, notranjemu glasu ...«

»Pa misliš, da ga imaš?«

»Igram se, že to je nekaj.«

»Nisi več otrok,« je zašepetala Caroline Aupick in si pri tem začela živčno odpenjati uhane. Okrogli ploščici je, preden ju je položila na mizo, poddržala v rokah. Charles je med strmenjem v dva napol razprta tulipana, ki sta bila na kovinsko podlago izrisana v

akvarelni tehniki, pomislil, da bi ji izdal priznanje – poleg pudra ji je kradel tudi denar. Priplazil se je v njeno sobo, ji prebrskal torbico in vzela le toliko, kolikor je mislil, da bi lahko pogrešala.

»Otroci so sveti. Samo ko se igramo, smo sveti,« je rekel z zvišanim glasom, ki je grozil, da se bo zlomil, prelomil in padel v brezno.

»Poln napuha si, primerjaš se s tistim, kar ti ne pritiče. Verjemi mi, Charles, to tvoje pesništvo je umiranje na obroke.«

Očitno je bilo, da je za njegova skrbnika pogovor s tem zaključen, oba sta se namenila k izhodu, medtem ko je Mery, tiha in upogljiva ženska, ki je znala tako čudovito pripovedovati o bitkah, trohnečih truplih in odtrganih glavah, pri čemer je Charlesa najbolj vznemirjalo, da je zgodbe povzemala z resničnim sočutjem, vstopila in za hip presenečeno obstala v prostoru. Podobno kot njegova mati je bila rojena v Angliji, zato ni Charles niti pomislil, da bi nadziral njuno naravno zaveznitvo. »Moj dom je izginevanje oblakov,« je brezbrizno izrekel, verjetno bolj samemu sebi.

»Se pravi, da je tvoj dom nikjer?« je zavpil očim, ki se je vrnil v salon zgolj zato, da bi Charlesu zadal še zadnji udarec.

Charles in očim sta se nekaj časa nepremično gledala, dokler ni Charles umaknil pogleda in se zazrl v tla. Nekaj trenutkov je trajalo, da je premogel toliko poguma, da je pogled uperil proti Caroline Aupick, ki je zdaj skrušena stala sredi salona. Prešinilo ga je, da se je mati, ko se je spečala s tem moškim, doma-

la zarotila proti njemu, da je postal »večna sirota«. Bila je prva in edina ženska, ki jo je resnično ljubil, podoba »virgo mater«, marijanske deviške matere, toda njena slika se je v tistem hipu začela preobračati na glavo.

Narahlo je ukrivil ustnice in se zagledal v del stene, kjer se je luščila barva ter začenjala razkrivati opeko. Zaradi dolgega in temačnega hodnika z nizkim obočkom, ki se je odpiral v salon in zaradi katerega se je Charlesu vedno zdelo, da se stanovanja drži baročni sijaj, nihče ni opazil tega za zdaj nevidnega okruška.

»Vztrajam,« je rekel.

»To pomeni, da od tega trenutka v tej hiši nisi več dobrodošel!« mu je odvrnil očim.

Charles je vedel, da je njegovo bavljenje z literaturo zgolj izgovor za to, da je očim izrekel, kar je že dolgo čutil. Moralo je biti čudno in hkrati povsem normalno – izvreči iz lastne dnevne sobe otroka, še toliko bolj mladega moža, ki ni tvoj. V tem edinem trenutku je do njega začutil usmiljenje.

Charles se je po še eni prepiti noči nastavljal soncu v baru pri Taboureyju, tik ob vhodu v Luksemburške vrtove, in čeprav je bilo za začetek marca skoraj toplo, se je zavil v dolg žametni plašč, v katerem je dajal vtis šminkerja, v resnici pa si je želel, da bi oprava delovala naravno, ne nazadnje se je od doma navzel navade, da se je od neke starosti dalje pač treba urediti, neodvisno od mode. Naročil si je črno kavo, prižgal pipo in čakal prijatelje, s katerimi so se

vsak torek dobivali v *Klubu izgubljenih in obsojenih duš*. Ime naj bi izražalo deziluzijo in razočaranje nad sentimentalnostjo romantizma, česar nekateri pariški časopisi, ki so se imeli za napredne, niso razumeli. Charlesa je prešinilo, da niti ni šlo za nerazumevanje, temveč bolj za nepripravljenost nadomestiti romantični pojem *ennuija s spleenom*. To si je razlagal kot stanje duha, prežeto s stalnim občutjem izgube in pomanjkanja, ki priča o prisotnosti in učinkovitosti zla kot »nepremičnega nasilja«.

Puhal je oblake dima in se nenadoma zagledal v žensko s senčnikom v roki, ki je brezglavo nekam hitela. S pogledom jo je lahko le oplazil; sloka, postavna silhueta. V tistem trenutku je oglušujoč zvok okoli njiju potihnil, množica je sicer še naprej mrgolela, onadva pa sta počasi dvigala pogled in se drug drugemu zazrla v oči. V njih ni bilo razbrati bleska, pač pa nekaj medlega, mlačnega, brezizraznega, nepremičnega in zakrčenega. Potem ko je golobje sivkasta svetloba, ki je iz ščitnika silila na njeno obleko, izpuhtela, je pomislil, da je ta ženska s seboj nosila nekakšno dvojnost: na eni strani očarljivo milino, na drugi pa usoden užitek. Lahko bi vstal, stekel za njo, ji predlagal, da se mu pridruži, tako bi se bežno nepopovljivo srečanje lahko spremenilo v kaj trajnejšega, toda že samo dejstvo, da se je ljubezen na prvi pogled končala tako hitro, kot se je začela, ga je napolnilo z užitkom.

V zadnjem času so Charlesa rešetale misli, ki so se mu zdele nadvse globokoumne, ko pa se je sklonil nad papir, da bi jih zapisal, so se mu zazdele plehke,

malodane ničeve. Z roko je vseeno segel v notranji del plašča, vendar beležnice, ki jo je vedno nosil s seboj, ni zatipal; panično je segel globlje v žep, morda bo našel vsaj pisalo, toda nenadoma ga je Vivissier, ki se mu je približal od zadaj, lopnil po rami, da je poskočil, svinčnik mu je padel na tla, skupaj z zmečkanim listom, na katerega je nameraval nakracati vsaj obraz tiste pravkar videne ženske.

Vivissier se je režal in pri tem kazal temno vijoličaste dlesni: »Kaj se dogaja s teboj? Nekam izpit se mi zdiš ...«

»Nič. Razmišljal sem o pisanju. Lotil se bom knjige ...«

»O čem?«

»Nekaj o razdeljenosti med Boga in Satana ...«

»Sliši se zanimivo ...« Vivissier se je naslonil nazaj na stol in si začel zvijati cigareto. Nekaj časa se je predajal samo temu opravku, potem pa neka-ko mimogrede in brezbrizno rekel: »Slišim, da te je razdedinil ...«

»Pusti tega bedaka. Dober je bil samo za Bonaparta. Sploh pa je bil najin spor neizogiben.« Charles je roko naslonil na zadnji del stola. »Strah pred revščino je revščina. Spregledal sem vsa njegova besedičenja. Vojak z dodano vrednostjo je še vedno samo vojak. Če izrabiš izsledke raziskovalcev, od lingvistov, etnologov, arheologov, zgodovinarjev do verskih strokovnjakov, in zaradi tega misliš, da si plemenit, je to ena največjih neumnosti.«

»Če je tvoj očim takšen, še ne pomeni, da so vsi ...«

»Seveda so. Odkar je Bonaparte leta 1798 v Egiptu izrabil usluge učenjakov, da je spisal svoj razglas Egipčanom in se poskusil predstaviti kot njihov osvoboditelj, so znanstveniki, umetniki in njihova dela vedno znova, zlepa ali zgrda, sodelovali pri političnih in ekonomskih ciljih ...«

»To je tako, kot bi kemijo obtoževal zaradi smodnika,« je zvišal glas Vivissier, da so gostje pri sosednjih mizah začeli pogledovati proti njuni mizi.

Charles je na plan privlekel veliko ime: Edward Said. Nepoučenemu prijatelju je začel pojasnjevati odnos med vednostjo in oblastjo.

»Za tega Saida še nikoli nisem slišal in o tem zato tudi nimam mnenja,« je mirneje dejal Vivissier in si naročil kavo z viskijem.

Charles se je utrujeno naslonil na mizo, kot da njegovemu prijatelju ni pomoči. Nekaj časa sta molčala in mežikala tistim redkim ženskam v baru, dokler se ni Charles dvignil in z dolgočaseno rekel: »Sploh pa ta denar, ki mi ga odrekata, ni njun, pač pa je to denar mojega pokojnega očeta.«

»Pa boš to lahko povedal tisti kurbi, ki si jo srečal zadnjič?«

»Kateri točno? V zadnjem času jih je bilo toliko, da težko rečem ...«

»Tisti iz Le Reva? Vivissier je nepremično zrl vanj, kot da ga izziva. »V sebi ima črno kri ...«

Charles se je dvignil in si popravil plašč. Sonce mu je zdaj prekrivalo skoraj celo telo. »Zelo malo ji je ostalo od tega črnstva ...«

»Od kod prihaja?«